

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และสติปัญญาสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และคนก็เป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ทุกประเทศที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงให้ความสำคัญกับการศึกษา มีการระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อการลงทุนทางการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ และให้ความเท่าเทียมกันในการที่จะมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ นอกจากนั้นปัจจุบันยังมีคนไทยบางส่วนที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง และการพัฒนาของประเทศชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจหลักคือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนด มีโรงเรียนในสังกัด 30,228 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา จำนวน 10,877 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 35.98 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2546 : 1) ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จากการประเมินคุณภาพโรงเรียนและคุณภาพนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2546 : 3) พบว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่น จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องประสบปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาการขาดแคลนครูขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ฯลฯ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณและอัตราค่าจ้างของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรทำให้ โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อย ได้รับจัดสรรงบประมาณน้อย และอัตราค่าจ้างครูก็ไม่เพียงพอเพราะเมื่อเทียบสัดส่วนต่อจำนวนนักเรียนแล้ว โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนครูต่อนักเรียนสูงอยู่แล้ว ทำให้ทรัพยากรที่มีไม่สามารถบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพ

ได้ นอกจากนี้บุคลากรของโรงเรียนยังต้องใช้เวลาในการทำงานเอกสาร และงานธุรการอื่นๆ เทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำให้เวลาในการจัดการเรียนการสอนน้อยลง

จากปัญหาดังกล่าวโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนมาก ต้องรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนแต่ต้องประสบปัญหาด้านคุณภาพ ไม่สามารถผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพได้ ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาประเทศโดยรวมในที่สุด จึงเป็นปัญหาที่ทุกส่วนต้องมองเห็นความสำคัญ และดำเนินการแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มองเห็นปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนขนาดเล็ก จึงได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กให้ดีขึ้น โดยโครงการดังกล่าวมีกิจกรรมที่ดำเนินการ 10 กิจกรรม ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การจัดหาหนังสือเรียน แบบฝึกหัด การจัดทำห้องคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ การจัดหาหนังสือห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน การแก้ปัญหาขาดแคลนครู การพัฒนาครู การนิเทศติดตามผล และการซ่อมแซมอาคารเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับผิดชอบการจัดการศึกษา และต้องดำเนินการตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด จำนวน 79 แห่ง จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 204 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 38.73 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 : 2546) ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าวก็ประสบปัญหาด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ เช่นเดียวกัน โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ได้เริ่มดำเนินงานตาม โครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547

จากสภาพปัญหาด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน และการดำเนินการตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงอยากทราบข้อมูลการดำเนินงานของโครงการ ปัญหาการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ปรับปรุงกระบวนการหรือกิจกรรม อันจะทำให้การดำเนินงานตามโครงการมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมาย ผู้วิจัยจึงสนใจ เรื่อง การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษากิจกรรมตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก 10 กิจกรรม ได้แก่

 - 1.1 การประชาสัมพันธ์
 - 1.2 การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ
 - 1.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ
 - 1.4 การจัดหาหนังสือเรียน แบบฝึกหัด
 - 1.5 การจัดทำห้องคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่
 - 1.6 การจัดหาหนังสือห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน
 - 1.7 การแก้ปัญหาขาดแคลนครู
 - 1.8 การพัฒนาครู
 - 1.9 การนิเทศติดตามผล
 - 1.10 การซ่อมแซมอาคารเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 79 คน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 79 คน ครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 431 คน ในปีการศึกษา 2547 รวมประชากรทั้งสิ้น 589 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

2.2.1 บุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 31 คน

2.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 31 คน

2.2.3 ครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 172 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 234 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ ตารางของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ใน 10 กิจกรรม ได้แก่

- 3.1.1 การประชาสัมพันธ์
- 3.1.2 การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ
- 3.1.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ
- 3.1.4 การจัดหาหนังสือเรียน แบบฝึกหัด
- 3.1.5 การจัดทำห้องคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่
- 3.1.6 การจัดหาหนังสือห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน
- 3.1.7 การแก้ปัญหาขาดแคลนครู
- 3.1.8 การพัฒนาครู
- 3.1.9 การนิเทศติดตามผล
- 3.1.10 การซ่อมแซมอาคารเรียน

3.2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ปัญหาการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ใน 10 กิจกรรม ได้แก่

- 3.2.1 การประชาสัมพันธ์
- 3.2.2 การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ
- 3.2.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ
- 3.2.4 การจัดหาหนังสือเรียน แบบฝึกหัด
- 3.2.5 การจัดทำห้องคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่
- 3.2.6 การจัดหาหนังสือห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน
- 3.2.7 การแก้ปัญหาขาดแคลนครู
- 3.2.8 การพัฒนาครู
- 3.2.9 การนิเทศติดตามผล
- 3.2.10 การซ่อมแซมอาคารเรียน

3.3 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการพัฒนาตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง การที่โรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัด ดำเนินกิจกรรม 10 กิจกรรมของโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
2. สภาพการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง สิ่งที่ทำเนนการ สิ่งปรากฏจริง จากการดำเนินกิจกรรม 10 กิจกรรม ตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
3. ปัญหาการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง ข้อขัดข้อง อุปสรรค ที่ทำให้การดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กไม่ประสบความสำเร็จ

4. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง วิธีการ ขั้นตอน งานหรือกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้การดำเนินการตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

5. บุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในปีการศึกษา 2547

6. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในปีการศึกษา 2547

7. ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในปีการศึกษา 2547

8. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในปีการศึกษา 2547

9. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอคลองขลุง วัฒนารักษ์บุรี คลองลาน ปางศิลาทอง ทวายทองวัฒนา และกิ่งอำเภอบึงสามัคคี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ทำให้ผู้เกี่ยวข้องได้ข้อมูลว่าการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมอยู่ระดับใด และกิจกรรมใดต้องปรับปรุง

2. ได้ทราบปัญหาของการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ทำให้ผู้เกี่ยวข้องได้แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพของสถานศึกษา

3. ได้ทราบแนวทางการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำข้อมูลไปปรับปรุงกิจกรรม หรือการดำเนินการตามโครงการให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่อไป